

Milan Vučinić: „Uvod u sistem narodne odbrane SFRJ“

Izdavanjem studije pukovnika dr Milana Vučinića UVOD U SISTEM NARODNE ODBRANE SFRJ, biblioteka »Savremena vojna misao« Vojnoizdavačkog zavoda popunila je osetnu prazninu koja se već duže vremena osećala u našoj vojnoj teoriji i praksi. Činjenica je da su problemi opštenarodne odbrane i društvene samozaštite svestrano naučno analizirani i teorijski uopštavani ne samo u zvaničnim dokumentima, već i od većeg broja autora, da je naša praksa bogata i raznovrsna. Može se čak sa sigurnošću reći da nema problema — od idejnih opredeljenja do praktičnih rešenja, koji nije teorijski zasnovan i obrazložen. Od izuzetnog značaja u tom pogledu su stavovi i dokumenta Kongresa SKJ, normativno-pravni dokumenti (ustavi, zakoni, statuti društveno-političkih zajednica i organizacija udruženog rada), koncepcijsko-doktrinarni dokumenti doneti u oružanim snagama itd.

Međutim, kad se radi o kompleksnom sistemu opštenarodne odbrane i društvene samozaštite, ipak se mora konstatovati da nam nedostaje studija koja bi svestranije obogatila ovu materiju, nedostaje nam teorija tog sistema. To je bila i polazna osnova i podsticaj autoru da se opredeli za ovakvu knjigu, u čijem radu naglašava da se »potreba za kompleksnom teorijom sistema narodne odbrane odavno već oseća. Praktičan rad na razvoju sistema, koji je dostigao široke razmere, stvorio je sve neophodne uslove za razvoj te teorije.«

Rezultati našeg razvoja u svim sferama društvenih delatnosti, a naročito uspesi u angažovanju svih subjekata našeg društva u organizovanju opštenarodne odbrane i društvene samozaštite, zahtevaju da se stvori i koherentna teorija sistema opštenarodne odbrane

i društvene samozaštite. Jer opštenarodna odbrana i društvena samozaštita nisu delatnosti samo izuzetno velikih razmera, već su i od posebnog interesa za sve naše radne ljude i građane, narode i narodnosti Jugoslavije, čiji se optimalan razvoj ne može zamisliti bez čvrstog oslonca na teoriju. Teorija ukazuje i na one neophodne mere koje bi trebalo preduzeti da bi se sistem opštenarodne odbrane i društvene samozaštite i razvijao i usavršavao u skladu sa promenama koje nameće revolucionarni razvoj društva. To je tim važnije uočiti, jer naše jugoslovensko društvo ima jedan od najdinamičnijih društvenih sistema, što najneposrednije utiče i na razvoj sistema opštenarodne odbrane i društvene samozaštite. Zbog toga autor ukazuje na dvojak — obrazovni i kreativni — zadatak teorije sistema narodne odbrane. Obrazovna uloga te teorije mogla je da dođe do punog izražaja samo u uslovima podruštljavanja poslova odbrane. Milioni ljudi učestvuju u utvrđivanju i ostvarivanju politike odbrane, a praktična odbrambena aktivnost je sastavni deo redovnih funkcija svih društvenih činilaca. U takvoj situaciji poznavanje poslova uslov je njihovog uspešnog obavljanja. Kreativna uloga teorije ogleda se u njenoj sposobnosti za naučnu analizu i kritiku postojećeg stanja i za predviđanje pravaca razvoja. Drugim rečima, teorija podstiče stvaralaštvo u razvoju sistema narodne odbrane, i to u svim njegovim oblastima: koncepcijsko-doktrinarnim, organizacijskim, pravno-normativnim, funkcionalno-praktičnim, obrazovnim i dr.

Prirodno je da je autor, zbog takvog teorijskog prilaza problemu, postavio primarni zahtev da odredi suštinu sistema narodne odbrane, što znači da je postavio konkretno pitanje — šta je sistem narodne odbrane? Odgovor je tražio u objašnjenju pojma, funkcije, opredeljujućih osnova, strukture i bitnih svojstava sistema narodne odbrane. Određujući težište svoga rada na analizu strukture i bitnih svojstava sistema, on je svoje ambicije sveo na *uvod u sistem narodne odbrane*. Takvo opredeljenje nije samo izraz njegove skromnosti, već realnosti i naučnog prilaza ovoj složenoj problematici. Autor kaže da mu se šire pretenzije za sada ne čine realnim »s obzirom na to da je ovo prvi pokušaj u nas da se on (sistem narodne odbrane) teorijski celovitije obrazloži.« M. Vučinić, naime, nije sebi postavio zadatak da »otkriva« postojanje sistema narodne odbrane, jer on je već razvijen i efikasno funkcioniše. Zbog toga radovi ovakve vrste ne mogu imati konstitutivnu, već deklarativnu ulogu, tj. ne mogu predstavljati teorijsku osnovu, teorijski koncept konstituisanja sistema. Zadatak autora je bio da teorijski obrazloži sistem narodne odbrane, tj. da našu stvaralačku praksu iskaže teorijski. U tome je dr Milan Vučinić uspeo, dajući značajan doprinos teorijskoj

razradi sistema opštenarodne odbrane i društvene samozaštite, pogotovu zbog toga što se dosledno držao fundamentalnih rešenja u našim dokumentima normativno-doktrinarne prirode — Ustavu SFRJ, Zakonu o narodnoj odbrani, materijalima Generalštaba JNA i drugim relevantnim izvorima za ovaj rad. Pri tome uvek mu je bila prisutna odbrambena stvarnost kao realan izraz doktrinarnih stanovišta i rešenja.

Osnovna premisa autorovog prilaza nalazi se u Ustavu SFRJ, gde se u Osnovnim načelima kaže: »Opštenarodna odbrana u Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji je jedinstven sistem organizovanja, pripremanja i učešća federacije, republika, autonomnih pokrajina, opština, organizacija udruženog rada, mesnih zajednica i drugih samoupravnih organizacija i zajednica, društveno-političkih i drugih društvenih organizacija, radnih ljudi i građana u oružanoj borbi i svim drugim oblicima otpora i u vršenju drugih zadataka od interesa za odbranu zemlje.«

Sistematizacija izloženog materijala u knjizi je pregledna, što omogućuje čitaocu da se lako snalazi u ovoj složenoj i obimnoj materiji. Sintetično, koncizno i jasno izlaganje je posebna vrednost ove knjige.

Analizirajući celokupnu jugoslovensku odbrambenu stvarnost, autor je materiju podelio na četiri područja, kao osnovne činioce sistema narodne odbrane. Razrada tih područja je osnovni sadržaj knjige. To su: (1) odbrambene aktivnosti i mere, (2) odbrambene snage, (3) poslovi narodne odbrane, (4) nosioci poslova narodne odbrane. Prvo područje — *odbrambene aktivnosti i mere* — obuhvata sve oblike borbe i otpora, sve društvene delatnosti vezane za odbranu i bezbednost, i one odbrambene mere koje se kao posebni postupci preduzimaju u slučaju opasnosti za zemlju. Prema srodnosti poslova i kriterijuma koga se držao autor u celoj materiji, ovo područje sadrži: (a) oružanu borbu, (b) vanoružane oblike odbrambenih aktivnosti, (c) civilnu zaštitu, (d) bezbednost narodne odbrane, (e) osmatranje, javljanje, obaveštavanje i uzbunjivanje.

Pored ovih sadržaja, autor ukazuje i na druge aktivnosti, koje su od naročitog značaja za očuvanje nezavisnosti i slobode zemlje. Reč je o funkcionisanju društveno-političkog, društveno-ekonomskog sistema i sistema društvenih delatnosti.

Pod *odbrambenim merama* podrazumevaju se sve one aktivnosti koje naše društvo može da preduzme u vanrednim prilikama, u slučajevima naročite opasnosti za slobodu i nezavisnost zemlje, njen teritorijalni integritet i zaštitu ustavnog poretka. U te mere

spadaju: proglašenje mobilizacije, pojačana pripravnost u oružanim snagama, proglašenje neposredne ratne opasnosti i ratnog stanja itd.

U *odbrambene snage* (drugo područje) autor uključuje sve ljudske i materijalne potencijale društva, a to su: (a) oružane snage (JNA i TO), (b) snage civilne zaštite (jedinice i štabovi), (c) snage bezbednosti, (d) snage službe osmatranja, javljanja, obaveštavanja i uzbunjivanja.

Treće područje — *poslovi narodne odbrane* — obuhvata veliki broj raznovrsnih poslova u okviru celokupne pripreme društva za odbranu. Reč je, pored ostalog, o radu na daljoj razradi i razvoju koncepcije i doktrine, na razvoju sistema narodne odbrane i bezbednosti, rukovođenju, planiranju, obezbeđenju materijalnih potreba, osposobljavanju stanovništva, naučnoistraživačkom radu za potrebe narodne odbrane itd. Autor posebno ističe da svi društveni poslovi i aktivnosti koji doprinose razvoju zemlje imaju značaj i za odbranu i bezbednost, makar da formalno nisu neposredno povezani, jer je »odbrambena moć jednog društva uslovljena celinom njegovog stanja i razvoja.«

Četvrto područje — *nosioci poslova narodne odbrane* — uključuje sve one društvene faktore koji, na osnovi svojih prava i dužnosti, obavljaju poslove odbrane kao svoju redovnu funkciju. U uslovima podruštvljenosti nosioci poslova odbrane su: (a) društveno-političke zajednice, (b) organizacije udruženog rada i druge samoupravne organizacije i zajednice, (c) društveno-političke zajednice i druge društvene organizacije, (d) mesne zajednice, (e) građani. Prema tome, odbrambene aktivnosti i mere i poslovi narodne odbrane čine jednu celinu sistema, a snage i nosioci poslova odbrane drugu. Prva grupa poslova čini *funkcionalni* (akcioni), a druga *institucionalni* (organizacioni) aspekt sistema narodne odbrane.

Na osnovi tako grupisane i sistematizovane građe, autor je stvorio tematski okvir, u okviru koga je, kroz pet koherentnih poglavlja, izložio celokupnu materiju. Oni delovi knjige u kojima je autor obrazlagao normativno-pravne osnove sistema bolje su obrađeni, što je i razumljivo, jer je autor poznat stručnjak u nas upravo za tu oblast. Međutim, uložio je znatne napore da sistematizuje i druge tematske oblasti (pojam sistema, opredeljujuće osnove sistema — konceptijsko-doktrinarna rešenja itd.), u kojima je izneo i neka svoja mišljenja koja iniciraju na polemičku raspravu.

Knjiga je naišla na zapaženo interesovanje šireg kruga čitalaca, pre svega onih kadrova koji rade na odbrambenim poslovima u društveno-političkim zajednicama i organizacijama udruženog rada,

kojima je poslužila kao svojevrsan i koristan priručnik, a i među studentskom omladinom kojoj je koristila kao dopunska literatura u pripremi za predmet osnovi opštenarodne odbrane.

Dokazani interes za ovu problematiku u oružanim snagama i društvu obavezuje autora i izdavače da ulože napore na pripremi drugog izdanja, tim pre što je knjiga brzo rasprodata, u kome bi autor mogao: da poboljša i dopuni tekst; da otkloni neke pojmove i terminološke nedoslednosti (pa da i u naslovu knjige upotrebi izraz opštenarodna odbrana, zapisan i u onim delovima Ustava SFRJ koje autor citira); da dopuni knjigu novim saznanjima, naročito u oblasti društvene samozaštite.

Ivo Matović